

Estoniarapporten: En skymf mot döda och efterlevande

Det var Sjöfartsverket och generaldirektör Kaj Janérus som sände *Estonias* passagerare i döden, skriver Åke Sundström i en kommentar till rapporten.

Rederiet utsatte sina resenärer för oföretvarligt stora risker, men Sjöfartsverket och dess inspektionsavdelning har inrättats just för skydda passagerarna mot samvetalösa redare. Verket har också ansvaret för att klassningssällskapet (i det här fallet Bureau Veritas) sköter sig. *Estonia* var inte sjövärdig. Underhållet var grovt eftersatt och den viktiga bogporten otät och svårt skadad av is och annan mekanisk påverkan. Flertalet reparationer utfördes under de senaste åren av besättningen, inte på varv.

Estonia rapporten

Regelmässiga brott mot säkerhetsreglerna kan konstateras, inte minst vad gäller lastning och surring. Ett läpnadsväckande och dödligt faktum är att *Estonia* den sista kvällen lämnade Tallinn utan att någon kontrollerade de manuella sidolåsen. Mest ödesdigert av allt: *Estonia* saknade kollisionsakott, den extra bariär som enligt FN-konventionen SOLA måste finnas för att rädda roro-fartyg från undergång, om bogporten faller och släpper in stora mängder vatten.

Dispens anmäldes inte

Sjöfartsverket bröt mot sina instruktioner på ytterligare två punkter. Dispensen från kravet på kollisionskott anmäldes aldrig till IMO, den internationella tillsynsmyndigheten. Den skrevs inte heller in i fartygets certifikat.

Och verkets anställda i Stockholms hamn, vad sysslade de med? Ingen som besiktigat bogporten kan ha undgått att tippacka de allvarliga skadorna. Eller fanns larmrapporter som den diktatoriske verksamhetschefen nonchalerade? I den mån inspektörerna blundat är det tämligen säkert att det skett på order uppifrån.

Slutsatsen är ofrånkomlig: Sjöfartsverket och dess högste chef har svikit sin uppgift och tvingas axla huvudansvaret för vårt svenskestniska *Titanic*-trauma.

Cyniska ord från rederiet

Tillsynsmyndighetens slarv eller regelövertredelser bekräftar inte rederiet från ett eget ansvar. Det gäller framför allt hälftenägaren Nordström & Thulin, som svarade för det tekniska underhållet och generellt fungerade som *senior partner* i samarbetet med de estniska delägarna.

N & T:s tekniske chef, som från första dagen utmärkte sig med kläppiga och cyniska kronsticker, har hävdat att bolaget redan "lagt sitt ansvar" i och med att de saknade ett granskning av förtik-

Varvet är utan skuld. *Estonia* byggdes med "otillräckliga dimensioner i lås- och fästeanordningar", heter det i *Estonia*-kommissionens rapport. Fartyget var avsett för inomskärstrafik. Det var Sjöfartsverket som tillät att *Estonia* sattes in på den farligare ruttens tvärs över Östersjön till Tallinn, utan att ställa krav på ombyggnader för att höja säkerheten.

Foto: HÅKAN LINDGREN/PRESSENS BILD

ringsbolaget. Men en rattfyllerist som dödar eller skadar andra undgår inte straffansvar för att hans offer eller deras närstående ersätts via trafikförsäkringen. Samma princip gäller naturligtvis i sjöfartssammanhang. Vid en rättlig prövning kommer rimligen både Kaj Janérus och Ronald Bergman, den dåvarande styrelseordföranden i N & T, att dömas för grovt vållande till annans död i 852 fall.

"Jag fann sig nästan mot den 28 september 1994 i en position där Sjöfartsverket inte hade rätt att låta henne finnas."

Estoniakommissionen kritiserar framför allt varvet. Om inte ämnet vore så allvarsmättat, skulle det framstå som komiskt att till syndabock utse den enda part som är helt oskyldig. Det är djärvt att försöka repriser Dreyfusprocessen i syfte att rädda en komprometterad yrkeskårs anseende och i stället skicka någon oförtvillig underhuggare till Djävulsön. Det illustrerar paniken bland de politiskt ansvariga. Boforsbyten i all ära, men sanningen om *Estonias* förlisning är betydligt farligare.

Det handlar inte om något så trivialt som en partiledares förlorade heder, utan om ett haveri som har sin upprinnelse i politiska systemfel och som kunde ha undvikits om Ingvar Carlsson haft vett att avsätta Janérus redan i samband med den så kallade *Tsesis*-skandalen. Därför är mörkläggning påbjuden och verkställd av ämbetsmän och inhyrda experter trots att civilkuraget i dag enbart kostar pengar och karriärer, och inte som

i vissa grannländer för något decennium sedan om överlevnad.

I fallet *Estonia* är det dessutom en kvinna som skämmer ut sig och bekräftar genuinebbattens källuppar-teori: att feminina makthavare inte är bättre än de förkittade gubbarna. Sedan Olof Forsberg erkänt att han ljugit om ett undagömt brev, efterträdde han av Ann-Louise Ekberg som svensk huvudman i kommissionen. Hon tackade för uppbyggelsen genom att signera det skamliga slutdokumentet.

För skamligt är det, övermåttan skamligt och utmanande. Texten är nästan lika överligg som katastrofen, en skymf mot de döda och de efterlevande. (Eller ännu en skymf, får man väl säga, efter tidigare påhopp från Yrsa Stenius och Caroline Krook, båda ledamöter av etiska rådet, en annan-grupp av hållningslösa – eller lättlurade – regeringsrådgivare).

Bygdes för annan rutt

Låt oss begrunda den orvetska argumentation, som kommissionen tillgripes för att kunna bevisa sin huvudets och varvets skuld. Fartyget byggdes, får vi veta, med "otillräckliga dimensioner i lås och fästeanordningar". Låsen borde, sägs det, "ha varit flera gånger starkare för att ha en tillräcklig säkerhetsnivå för Östersjön, mellan Stockholm och Tallinn".

Men alla vet ju, att fartyget inte byggdes för denna rutt, det skulle gå i inomskärstrafik mellan Stockholm och Åbo. För den uppgiften var lås och infästningar tillräckliga (ingen har i vart fall visat motsatsen). Nej, underlagsscenario tar vid när fartyget säljs till Estline och med Sjöfartsverkets godkännande sätts in på den betydligt farligare rutt till Tallinn – utan att dessutinnan ha byggts om för att uppfylla kraven för passagerartrafik på öppet hav.

Detta är kärnpunkten: *Estonia* befann sig natten mot den 28 september 1994 i en position där Sjöfartsverket inte hade rätt att låta henne finnas. Därför blir spekulationer om fartygsbefälens agerande under olycksnatten av sekundärt intresse. Även om misstag begicks, vilket är troligt, hör besättningen ändå hör till offren, inte till de primärt skyldiga.

Brott mot säkerhetsregler

Och nog ler Franz Kafka i sin himmel, när kommissionen avstår från att kritisera rederiet för det mest uppenbara brottet mot säkerhetsreglerna, de öppna manuella sidolåsen, med hänvisning till att "det saknades skriftliga instruktioner". Det saknades instruktioner! Det hindrade inte att sidolåsen i allmänhet hanterades korrekt, dock inte denna kväll, när avlingen var försenad och hamnen avspärrad av hittills hemlighållna orsaker.

Hur fräck är inte denna advokatur. För egen del drabbas jag av ett rent fysiskt illamående och förstär

mer än väl de efterlevandes raseri. Men jag är samtidigt övertygad om att kommissionen får problem att marknadsföra sin rapport. Bluffen är för grov, även för den svenak publik med sin lutherskt överdrivna tilltro till auktoriteter.

Om statsminister Persson har någon respekt för historiens dom sätter han nu punkt för ljugandet, friställer sin kommunikationsminister och tillkallar några garantier obundna utländska experter för att ge de anhöriga och hela svenska folket ärligt besked om haveriets orsaker. Det krävs i ett civiliserat samhälle. Är han dessutom klok ser han till att kropparna sent omsider bärgas, så långt det kan ske utan att utsätta dykarna för onödiga risker. Även lätt åtkomliga värdeföremål bör plockas upp. Ökstat domprosten Krooka frisynglar och övriga prelaters råddhågade tystnad är det en rimlig begäran från de anhörigas sida, att åtminstone få begrava sina döda i vigd jord.

ÅKE SUNDRÖM

Andra delen av denna artikel publiceras onsdag 4/2.

Clinton behöver mera sex

Medan USA:s president möter Israels och Palestinas ledare eller förbereder ett väpnat angrepp mot Irak, diskuterar världens medier hurvida presidenten verkligen blev avsvagen i ovala rummet.

Medrivinkeln

Denna huvudfråga ynglar av sig i intressanta sidofrågor. Statstelevisionens löjande nyhetsprogram Aktuellt toppar med att reportern står framför Vita Huset och förklarar att även om presidenten blev avsvagen, torde en del av

sperman ha hamnat på Monica Lewinskys klänning, en klänning som sannolikt kommer att beslagtas vid en husarrensak.

Det är inte i första hand amerikansers hycklande enkelmoral som gestaltas. Inte heller det demokratiska landets okorrumperade rättsväsende. Spermakaskaderna illustrerar det faktum att journalister har blivit farblinda onanister som föraktar sin publik. I en nation som roat sig med att våldta små nationer behöver presidenten inte mindre sex, utan mera.

Make love, not war!

KLAS NIELSEN/PÅRAN